

A group of five hikers is seen from behind, walking through a forest of tall, thin trees. They are carrying backpacks and gear. A large yellow hexagon is superimposed over the center of the image, containing the main title in bold black text. The background is a mix of green foliage and rocky terrain.

INVENTERING AV SVEASKOGS OSKYDDADE OMRÅDEN VISAR PÅ BRISTFÄLLIG NATURVÅRD

Fältbiologernas inventering av
Sveaskogs marker i Jokkmokks och
Arjeplogs kommuner

SAMMANFATTNING

Under sju dagar i augusti har Fältbiologernas skogs nätverk inventerat på Sveaskogs mark i Jokkmokks och Arjeplogs kommuner. Syftet var att deltagarna skulle lära sig mer om skogen och dess arter liksom att bidra till kunskap om sällsynta och rödlistade arters förekomst i dessa skogar, vilka ej tidigare inventerats.

Ett annat syfte var att se om Sveaskogs naturvård är tillräcklig. Sveaskog som är ett statligt bolag säger sig ha höga ambitioner gällande naturvård och vi ville därför granska om de lever upp till dessa genom att besöka områden som är oskyddade eller direkt avverkningshotade. I samtliga områden som inventerades hittades naturvärden och flera rödlistade arter. Flera av områdena hade så pass höga värden att vi anser att de bör ges ett långsiktigt formellt skydd.

För att skydda områden likt dessa utan att de sker på bekostnad av andra skyddsvärda områden krävs att Sveaskog förbättrar sitt naturvårdsarbete. För att klara detta anser vi att Sveaskogs avkastningskrav måste slopas och att riksdagen ger Sveaskog ett särskilt beslutat samhällsuppdrag kopplat till miljömålen för levande skogar och biologisk mångfald. Staten måste visa vägen för bevarandet av biologisk mångfald i skogen.

Deltagare på inventeringsresan: Pepule Brodrej, Tore Dahlberg, Sigrid Edholm, Mathilda Eriksson, Leila Hasch, Amanda Helander, Lovisa Helmius, Linda Johannesson, Eino Kenttä, Tove Lönneborg, Disa Rikhardsdottir och Isak Vahlström.

Datum för färdigställande av rapport: 2019-03-01

Framsida: Foto: Leila Hasch

Kontakt:

Isak Vahlström
isak.vahlstrom@gmail.com
0738052848

Sigrid Edholm
sigrid.edholm@gmail.com

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Inledning.....	3
Metod.....	3
Områdesbeskrivningar.....	4
Gijmiesgielas.....	4
Artlista Gijmiesgielas.....	5
Norr om Bientjiejávrrie.....	6
Artlista norr om Bientjiejávrrie.....	7
Storberget.....	8
Artlista Storberget.....	9
Ekopark Luottåive.....	10
Artlista Luottåive.....	12
Diskussion.....	13
Slutsatser.....	13
Referenser.....	14

INLEDNING

Skogen är på många sätt en av Sveriges viktigaste resurser. Bland annat är den hem åt otaliga arter och komplexa ekosystem. Biologisk mångfald är viktig för arternas egen skull, men också för människans livsmöjligheter. Bara som ett exempel visar en studie från bland annat Göteborgs universitet att framtida förluster av biologisk mångfald kan påverka växtproduktionen och nedbrytningen av döda växter lika mycket som global uppvärmning och föroreningar (Hooper et al. 2012).

Även Sveriges riksdag har ansett att den biologiska mångfalden i skogen är så pass viktig att den har beslutat om miljömålet "levande skogar". Just nu är det mycket osannolikt att målet kommer att uppfyllas (Naturvårdsverket 2018). Den svenska staten är Sveriges största markägare och äger genom skogsbolaget Sveaskog 14 % av det som klassas som produktiv skogsmark. Riksdagen har gett Sveaskog i uppdrag att förvalta marken och bedriva skogsbruk som ska generera marknadsmässig avkastning (Sveaskog 2018a). Regeringen sätter målet för avkastning, som i skrivande stund ligger på 4,5 % (Sveaskog 2018b). Vad gäller ekologi lyder Sveaskog formellt under samma regler som privata skogsbolag. Lagstiftaren har dock ansett att statliga bolag ska agera föredömligt ur miljösynvinkel utifrån miljömålen (Prop. 2004/05:150).

Enligt Sveaskog är bolagets skogsbruk också hållbart (Sveaskog 2018c) och bedrivs med fokus på biologisk mångfald (Sveaskog 2018d). Sveaskogs styrelse har beslutat att 20 % av marken ska hanteras som naturvårdsareal, vilket överstiger de krav som ställs i lag och för certifiering. Naturvårdsarealen är fördelad på ekoparker, frivilliga avsättningar genom naturvårdsskogar och naturhänsyn i produktions-skogen (Sveaskog 2018e).

Flera ledande forskare hävdar att minst 20 % av den produktiva skogsmarken behöver skyddas för att bevara biologisk mångfald (Skydda skogen 2016). I första hand bör de artrikaste skogarna skyddas. Oftast är kontinuitetsskog, det vill säga skog som aldrig har kalavverkats.

Vi i Fältbiologernas skogsnätverk ville undersöka om det stämmer att Sveaskogs skogsbruk bedrivs hållbart vad gäller den mest grundläggande aspekten av hållbarhet: den ekologiska. Syftet med Fältbiologernas inventeringsresa var att (1) bidra till ökad kunskap om skogen och dess arter bland deltagarna, (2) inventera områden som tidigare inte har inventerats och (3) undersöka om Sveaskogs naturvård är tillräcklig avseende biologisk mångfald.

METOD

Under sju dagar i augusti 2018 besökte Fältbiologernas skogsnätverk skogsområden i Arjeplogs och Jokkmokks kommuner för att inventera deras naturvärden. Sammanlagt inventerades fyra områden på Sveaskogs mark. Gemensamt för områdena är att de är kontinuitetsskogar (Naturvårdsverket 2018) och att de saknar formellt skydd.

I skogsområdena undersöktes förekomst av signalarter och rödlistade arter enligt Skogsstyrelsen (2014) respektive Artdatabanken (2015). Förutom att presenteras i denna rapport är dessa artfynd inrapporterade till Artportalen. Utöver detta bedömdes naturvärden med hjälp av Skogsstyrelsens Checklista för bestämning av nyckelbiotoper (Skogsstyrelsen 2016). Skogsområdenas struktur bedömdes med särskild vikt placerad vid dominerande trädarter, skiktning, trädålder, trädstorlek på grövsta träden, mängden lågor och torrakor, brandspår, terrängformer, markvegetation, spår av tidigare skogsbruk och övriga kulturspår. För åldersbedömningen av träd användes en uppskattande metod baserad på vedertagna ålderskaraktärer såsom barkstruktur och hur vridna och nedåtriktade grenarna är. Även områdenas kulturvärden och rekreativsmöjligheter beaktades.

OMRÅDESBESKRIVNINGAR

Nedan sammanfattas och beskrivs de områden som inventerats tillsammans med funna naturvårdsarter. De rödlistade arterna är angivna med rödlistningskategori. Övriga arter förutom fåglarna är skogsstyrelsens signalarter. Taxonomin följer dyntaxa (Artdatabanken 2018). Koordinater presenteras i SWEREF 99 TM.

Gijmiesgielas

Arvidsjaur kommun
Mittpunktskoordinat: N: 7301027,
O: 630315
Datum för inventering: 2018-08-07

Trädbeståndet i området domineras av tall (85%) med inslag av gran (15%) och enstaka förekomster av björk. Skogen är flerskiktad men de äldsta träden saknas. Enstaka tallar i 200-årsåldern förekommer. Underväxten består framförallt av gran. Tecken på hård plockhuggning finns i form av övervuxna stubbar och ett relativt glest bestånd. Död ved förekommer sparsamt. Fältskiktet domineras av risvegetation och består av bland annat blåbär, kråkbär och odon. I västsluttningen mot sjön ökar andelen gran samt skogens beståndsålder. Det förekommer enstaka gamla brandspår.

Artlista Gijmiesgielas

Kärlväxter

Spindelblomster (*Neottia cordata*)

Lavar

Nordlig nållav (*Chaenotheca laevigata*) NT

Vitgrynig nållav (*Chaenotheca subroscida*) NT

Blanksvart spiklav (*Calicium denigratum*) NT

Vitmosslav (*Icmadophila ericetorum*) på död ved

Svampar

Granticka (*Phellinus chrysoloma*) NT

Vedticka (*Phellinus viticola*)

Rosenticka (*Fomitopsis rosea*) NT

Ostticka (*Skeletocutis odora*) VU

Fåglar

Tjäder (*Tetrao urogallus*)

Tretåig hackspett (*Picoides tridactylus*) NT (spår)

Lavskrika (*Perisoreus infaustus*)

Gles, talldominerad skog. Foto: Leila Hasch

Ostticka (*Skeletocutis odora*).
Foto: Disa Rikhardsdottir

Norr om Bientjiejávrrie

Arjeplogs kommun
Mittpunktskoordinat: N: 7302262,
O: 625338
Datum för inventering: 2018-08-08

Den dominerande skogstypen i området är tallskog. I området förekommer också partier av barrblandsskog bestående av tall (40 %) och gran (60 %). Inslag av björk förekommer i hela området. Beståndet är olikåldrigt men med få riktigt gamla träd. Krontäckningen varierar. Hela området är plockhugget och har nyligen röjts på ung gran men trots det finns en viss underväxt kvar. Död ved förekommer i form av högstubbar, stubbar och ensstaka äldre tallågor. Brandspår finns i hela området, bland annat i form av kolade högstubbar. I anslutning till området finns det myrar och en bäck. Området är avverkningsanmält (A19891-2017, A19893-2017). Delar av området är riksintresse för rennäring.

Delar av skogen relativt ung. Foto: Leila Hasch

Förekomst av äldre tallar och solexponerade tallstubbar. Foto: Leila Hasch

Artlista norr om Bientjiejávrrie

Kärlväxter

Plattlummer (*Lycopodium complanatum*)

Lavar

Vitgrynig nållav (*Chaenotheca subroscida*) NT

Blanksvart spiklav (*Calicium denigratum*) NT

Knottig blåslav (*Hypogymnia bitteri*) NT

Kortskaftad ärgspik (*Microcalicium ahlneri*) NT

Vitmosslav (*Icmadophila ericetorum*) (på ved)

Svampar

Harticka (*Onnia leporina*) NT

Granticka (*Phellinus chrysoloma*) NT

Ullticka (*Phellinus ferrugineofuscus*) NT

Vedticka (*Phellinus viticola*)

Rosenticka (*Fomitopsis rosea*) NT

Ostticka (*Skeletocutis odora*) VU

Fläckporing (*Antrodia albobrunnea*) VU

Fåglar

Strömstare (*Cinclus cinclus*)

Lavskrika (*Perisoreus infaustus*)

Storberget

Arjeplogs kommun
Mittpunktskoordinat: N: 7297860,
O: 627884
Datum för inventering: 2018-08-09

Granskog (90 %) är den dominerande skogstypen med inslag av björk (10 %) samt tall, asp och sälg. I sydslutningen finns stora inslag av storvuxna lövträd. Området är olikåldrigt men de äldsta träden saknas. Skogen är relativt tätvuxen. Upp mot toppen av berget finns ett flertal högre lodytor. Bitvis förekommer mycket död ved i form av torrakor och lågor i olika nedbrytningsstadier. Området är delvis hårt plockhugget och den sydöstra sluttningen är nyligen röjd. Fältskiktet består främst av risvegetation, men är i delar av området av lågörtskaraktär med förekomst av exempelvis ekbräken. Inslagen av lövträd visar eventuellt på lövbränna. I de sankare markerna mellan bergen finns större inslag av björk och lågört.

Bitvis stort lövinslag tyder möjligen på gammal lövbränna.
Foto: Leila Hasch

Spridda lågor. Foto: Leila Hasch

Artlista Storberget

Kärlväxter

Plattlummer (*Lykpodium complanatum*)
Korallrot (*Corallorhiza trifida*)
Spindelblomster (*Neottia cordata*)
Ögonpyrola (*Moneses uniflora*)
Fjällskräp (*Petasites frigidus*)

Lavar

Brunpudrad nållav (*Chaenotheca gracillima*) NT
Nordlig nållav (*Chaenotheca laevigata*) NT
Vitgrynig nållav (*Chaenotheca subroscida*) NT
Garnlav (*Alectoria sarmentosa*) NT
Skinnlav (*Leptogium saturninum*)
Stuplav (*Nephroma bellum*)
Bårdlav (*Nephroma parile*)
Luddlav (*Nephroma resupinatum*)
Vitmosslav (*Icmadophila ericetorum*) (på ved)

Svampar

Gammelgransskål (*Pseudographis pinicola*) NT
Harticka (*Onnia leporina*) NT
Granticka (*Phellinus chrysoloma*) NT
Ullticka (*Phellinus ferrugineofuscus*) NT
Kötticka (*Leptoporus mollis*) NT

Ryggradslösa djur

Bronshjon (*Callidium coriaceum*) (spår)

Fåglar

Tjäder (*Tetrao urogallus*)
Tretåig hackspett (*Picoides tridactylus*) NT (spår)
Kungsfågel (*Regulus regulus*) VU

Ekopark Luottáive

Jokkmokks kommun

Mittpunktskoordinat: N: 7363501,

O: 721324

Datum för inventering: 2018-08-13/14

Barrblandskog (gran 50 %, tall 40 %, björk 10 %) är den dominerande skogstypen med förekomster av asp, gråal och sälg. Beståndet är flerskiktat och olikåldrigt och har tydliga inslag av talltorrakor samt enstaka äldre tallågor men det är i övrigt sparsamt med död ved. Krontäckningen är gles till medelgles och fältskiktet består av risvegetation. Området är delvis hårt plockhugget men flera mycket gamla tallar finns kvar.

Delarna av området närmast myren skiljer sig från de övriga och uppvisar flera nyckelbiotopskvalitéer. Skogsbrynet håller många gamla granar och sälgar. Flera bäckar i myrens omgivning bidrar till artrikedomen. På en myrholme består fältskiktet av lågört, rinnande bäckar, väl sluten sumpig granskog och ett stort inslag av gråal. Det finns också många äldre granar samt mycket död ved i olika nedbrytningsstadier.

Inom hela området finns risk för ytterligare spridning av contortatall från intilliggande plantage.

Foto: Laila Hasch

Talldominerad lågproduktiv mark. Foto: Leila Hasch

Taigaskinn (*Laurilia sulcata*). Foto: Disa Ríkharðsdóttir

Gammal torr stubbe med spår av äldre skogsbruk. Foto: Leila Hasch

Artlista Luottåive

Kärlväxter

Spindelblomster (*Neottia cordata*)

Mossor

Mörk husmossa (*Hylocomiastrum umbratum*)

Kärrkamossa (*Helodium blandowii*)

Lavar

Brunpudrad nållav (*Chaenotheca gracillima*) NT

Vitgrynig nållav (*Chaenotheca subroscida*) NT

Rödbrun blekspik (*Sclerophora coniophaea*) NT

Vitskaftad svartspik (*Chaenothecopsis viridialba*) NT

Blanksvart spiklav (*Calicium denigratum*) NT

Liten sotlav (*Cyphelium karelicum*) VU

Dvärgbägarlav (*Cladonia parasitica*) NT

Garnlav (*Alectoria sarmentosa*) NT

Knottrig blåslav (*Hypogymnia bitteri*) NT

Lunglav (*Lobaria pulmonaria*) NT

Stuplav (*Nephroma bellum*)

Bårdlav (*Nephroma parile*)

Luddlav (*Nephroma resupinatum*)

Svampar

Gammelgransskål (*Pseudographis pinicola*) NT

Harticka (*Onnia leporina*) NT

Granticka (*Phellinus chrysoloma*) NT

Ullticka (*Phellinus ferrugineofuscus*) NT

Gränsticka (*Phellinus nigrolimitatus*) NT

Violmussling (*Trichaptum laricinum*) NT

Lappticka (*Amylocystis lapponica*) VU

Rosenticka (*Fomitopsis rosea*) NT

Tajgaskinn (*Laurilia sulcata*) VU

Ryggradslösa djur

Bronshjon (*Callidium coriaceum*) (spår)

Fåglar

Tretåig hackspett (*Picoides tridactylus*) NT (spår)

Lavskrika (*Perisoreus infaustus*)

Kungsfågel (*Regulus regulus*) VU

DISKUSSION

I samtliga områden som inventerades hittades naturvärden och flera rödlistade arter. Även i Gijmiesgielas som enligt vår bedömning hade lägre naturvärden än övriga områden fanns tunga naturvårdsarter som ostticka och nordlig nållav.

I det avverkningsanmälda området vid Bientjiejávrrie var naturvärdena högre men här har Sveaskog gått in och underröjt innan avverkningsanmälan lagts. Om området sedan granskas i samband med avverkningsanmälan kommer naturvärdena delvis redan ha försvunnit och på så sätt kan sannolikheten öka att anmälan går igenom. Även områden kring Storberget har delar som är underröjda vilket vi finner mycket märkligt eftersom dessa områden ingår i Sveaskogs frivilliga avsättningar. De områden som inte blivit underröjda har fortfarande höga naturvärden och det är bra att området är avsatt för naturvård. Vad som i ekoparken är produktionsskog och vad som är avsatt för naturvårdsändamål var för oss svårt att hitta information om. De områden vi gått i är inte Sveaskogs nyckelbiotop och vi antog därför att det brukas som produktionsskog. Vi anser det mycket vilseledande att områden med vanlig produktionsskog kallas för ekopark. Delar av det inventerade området hade mycket höga naturvärden och många tunga naturvårdsarter, däribland liten sotlav, violmussling, lappticka och taigaskinn.

De inventerade områdena ligger alla nära gränsen för fjällnära skog, vissa över gränsen. Skogen i dessa områden växer i regel långsamt och det tar långt tid för naturvärden att utvecklas. Att skogen växer långsamt gör dock också att den skulle vara relativt billig att skydda. Dessa ej kalavverkade skogar är också mycket viktiga för rennäringen då de på grund av deras lavrikedom fyller en viktig funktion som vinterbete.

SLUTSATS

Sammanfattningsvis finns flera oskyddade områden med höga naturvärden på Sveaskogs mark. Vi anser att dessa skogar skulle behöva skyddas men att detta inte får ske på bekostnad av redan skyddade områden. Vi menar alltså inte att Sveaskog har gjort felprioriteringar över vilka områden som skyddas, utan att för lite skog avsätts.

Sveaskog säger sig avsätta 20 % av den produktiva skogsmarken för naturvård, men i dessa siffror inräknas även naturhänsyn i produktionsskog (naturvärdesträd på hyggen, kantzoner etc.). Vi ifrågasätter att detta räknas med, dels då det är ett minimikrav enligt FSC-certifieringen och dels då naturhänsyn i produktionsskog ej är jämförbart med sammanhängande skogsområden.

Alltså krävs det att Sveaskog förbättrar och utökar sitt naturvårdsarbete. Eftersom bolaget är statligt ligger huvudansvaret för detta hos staten. Regeringens orimligt höga avkastningskrav tvingar Sveaskog att avverka områden med höga naturvärden. Vi anser att Sveaskog inte främst bör ses som en inkomstkälla för staten utan som en tillgång för att vi ska kunna klara våra miljömål. Detta kan ske både genom att Sveaskog avsätter mer skog för naturvård och genom att områden med lägre naturvärden används som ersättningsmark till privata markägare vid reservatsbildning.

Fältbiologerna kräver:

- Att riksdagen ska ge Sveaskog ett särskilt beslutat samhällsuppdrag kopplat till miljömålen för levande skogar och biologisk mångfald.
- Att regeringen ska slopa Sveaskogs avkastningskrav.
- Att Sveaskog ska börja redovisa sin skyddade mark på ett sätt som avser faktiskt skyddad skog d.v.s. att Sveaskog endast ska redovisa sammanhängande skogsområden med långvarigt skydd såsom naturvård.
- Att Sveaskogs mark med låga naturvärden används som ersättningsmark till skogsägare med höga naturvärden.
- Att Sveaskogs mark med höga naturvärden ges formellt skydd.
- Att inventeringar ska vara obligatoriska före avverkning.

REFERENSER

- Artdatabanken. 2018. Dyntaxa - svensk taxonomisk databas. <https://www.dyntaxa.se/> (hämtad 2018-10-23)
- Naturvårdsverket. 2018. Levande skogar. Sveriges miljömål. www.sverigemiljomal.se/miljomalen/levande-skogar (Hämtad 2018-10-23)
- Proposition 2004/05:150. Svenska miljömål - ett gemensamt uppdrag.
- Skydda skogen. 2016. Forskaruppropet. Skydda skogen. <http://www.skyddaskogen.se/sv/kampanj/upprop> (Hämtad: 2018-12-20)
- Sveaskog. 2018a. Sveaskog i korthet. Sveaskog. <https://www.sveaskog.se/om-sveaskog/sveaskog-i-korthet/> (Hämtad 2018-11-05)
- Sveaskog. 2018b. Finansiella mål. Sveaskog. <https://www.sveaskog.se/om-sveaskog/finansiell-information/finansiella-mal/> (Hämtad 2018-11-05)
- Sveaskog. 2018c. Hållbarhet. Sveaskog. <https://www.sveaskog.se/hallbarhet/> (Hämtad: 2018-11-05)
- Sveaskog. 2018d. Om Sveaskog. Sveaskog. <https://www.sveaskog.se/om-sveaskog/> (Hämtad: 2018-11-05)
- Sveaskog. 2018e. 20 procents naturvårdsareal. Sveaskog. <https://www.sveaskog.se/miljo--och-naturvard/20-procents-naturvardsareal/> (Hämtad: 2018-11-05)
- U. Hooper, David, Adair, E. Carol, J. Cardinale, Bradley, E. K. Byrnes, Jarrett, A. Hungate, Bruce, L. Matulich, Kristin, Gonzalez, Andrew, Emmett Duffy, J., Gamfeldt, Lars, I. O'Connor, Mary. 2012. A global synthesis reveals biodiversity loss as a major driver of ecosystem change. Nature volym 486: 105–108. doi: <https://doi.org/10.1038/nature11118>.

